

УДК 339

DOI: 10.30857/2786-5398.2023.4.6

Олена А. Приятельчук

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

ЦИФРОВА ТОРГІВЛЯ НА ГЛОБАЛЬНИХ РИНКАХ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

Дослідження присвячено висвітленню тенденцій та викликів, пов'язаних з розвитком цифрової торгівлі на глобальних ринках. Мета дослідження полягає у виокремленні тенденцій та викликів, пов'язаних з розвитком цифрової торгівлі на глобальних ринках з урахуванням можливості забезпечення економічного зростання та досягнення цілей сталого розвитку. Пандемія COVID-19 суттєво змінила торговельні структури та сприяла зростанню онлайн-покупок і послуг на глобальних ринках. Прискорена тенденція до розвитку цифрової торгівлі зумовили ряд питань, які необхідно вирішити для економічного відновлення. Технологічні інновації та способи цифрової торгівлі надають підприємствам будь-якого розміру можливість брати участь у глобальній торгівлі через адаптовані ланцюги поставок, зниження витрат і розширення охоплення ринку. Для успішного розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках необхідно врахувати як тенденції, так і виклики. В рамках поточного дослідження, автором визначено певні ключові тенденції розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках. Визначено негативні сторони, які зазначала економічна система світу від пандемії в розрізі цифрової торгівлі на глобальних ринках. Окреслюючи негативні тенденції, з'ясовано, що цифрова торгівля потребує відновлення та розвитку. Незважаючи на можливості для зростання, які пропонує цифрова торгівля, пандемія оголила кілька значних і давніх перешкод для реалізації переваг цифрового переходу. Запропоновано систему розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках. Успішний розвиток цифрової торгівлі на глобальних ринках можливий завдяки взаємодії державної політики та бізнесу. Побудова правильної та оптимальної стратегії з урахуванням цифровізації дасть змогу забезпечити економічне зростання та досягнення цілей сталого розвитку.

Ключові слова: цифровізація; цифрова економіка; пандемія; сталий розвиток; інформаційні технології.

Olena A. Pryiatelchuk

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

DIGITAL TRADE IN GLOBAL MARKETS: TRENDS AND CHALLENGES

The study is dedicated to highlighting trends and challenges related to the development of digital trade in global markets. The purpose of the study is to highlight the trends and challenges associated with the development of digital trade in global markets, taking into account the possibility of ensuring economic growth and achieving the Sustainable Development Goals. The Covid-19 pandemic has significantly changed trade structures and contributed to the growth of online shopping and services in global markets. The accelerated trend towards the development of digital trade led to a number of issues that must be resolved for economic recovery. Technological innovations and digital trade methods are enabling businesses of all sizes to participate in global trade through adaptive supply chains, lower costs and increased market reach. For the successful development of digital trade in global markets, it is necessary to take into account both trends and challenges. As part of the current research, the author has identified certain key trends in the development of digital trade in global markets. The negative sides that the economic system of the world has had since the pandemic in terms of digital trade on global markets have been identified. Outlining the negative trends, it became clear that digital trade needs recovery and development. Despite the growth opportunities offered by digital commerce, the pandemic has exposed several significant and long-standing barriers to realizing the benefits of digital transformation. A system

for the development of digital trade on global markets is proposed. The successful development of digital trade in global markets is possible thanks to the interaction of government policy and business. Building the right and optimal strategy, taking into account digitalization, will make it possible to ensure economic growth and the achievement of the Sustainable Development Goals.

Keywords: *digitalization; digital economy; pandemic; sustainable development; information technology.*

Постановка проблеми. В контексті уповільнення економічної активності спричиненої пандемією COVID-19 цифрова торгівля зазнала швидкого розвитку.

Цифрова економіка в цілому та цифрова торгівля відіграють все більшу роль у зусиллях щодо досягнення Цілей сталого розвитку (далі – ЦСР), створюючи нові тенденції та виклики.

У цифровій економіці країни, які використовують потенціал цифрової торгівлі, матимуть кращі можливості для використання переваг глобальних ринків. Незважаючи на цифровізаційний прогрес, досягнутий за останні роки, цифровий розрив між країнами залишається значним. Майже половина населення світу не має доступу до Інтернету, в той час як населення, що впровадили в своє життя цифрову торгівлю, залишається невеликою часткою.

З початку 2020 року пандемія Covid-19 домінувала у світовій економічній ситуації. Обмеження на подорожі та інші заходи, спрямовані на охорону здоров'я населення, призвели до зниження економічної активності в більшості секторів і країн, що мало значний вплив на виробництво, розподіл і споживання. У результаті світова економіка скоротилася, а світова торгівля постраждала ще сильніше.

Водночас пандемія призвела до подальшого прискорення цифрових трансформацій. Цифрові рішення стали необхідними для забезпечення життя. Економічна та соціальна діяльність почала реалізовуватись віддалено. Це призвело до розвитку цифрової торгівлі.

Технологічні інновації та способи цифрової торгівлі надають підприємствам будь-якого розміру можливість брати участь у глобальній торгівлі через адаптовані ланцюги поставок, зниження витрат і розширення охоплення ринку.

Пандемія Covid-19 суттєво змінила торговельні структури та сприяла зростанню онлайн-покупок і послуг на внутрішніх ринках, де контроль пересування та занепокоєння споживачів перешкоджають фізичним транзакціям. Прискорена тенденція до розвитку цифрової торгівлі, яка спостерігалася під час пандемії, ймовірно, продовжиться під час економічного відновлення. Результати такого розвитку будуть важливими для майбутнього економічного зростання та досягнення ЦСР.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Проводячи аналіз праць за тематикою дослідження, автором зроблено висновок, що за останні роки з'явилась велика кількість дослідження пов'язаних з цифровою економікою, цифровою торгівлею та цифровізацією, це є наслідком тенденції до розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках. Проте автором, здаються найбільш ґрунтовними праці таких вчених як: О. Десятнюк, В. Муравський, О. Шевчук, М. Олексіїв [1], присвятили своє дослідження розкриттю питання використання технології Інтернету речей в автоматизації бухгалтерського обліку та кібербезпеці. В той час, як Л. Ганущак-Єфименко, О. Ніфатова, Н. Фастовець, Г. Плисенко, Л. Лутай, В. Ткачук, В. Щербак, О. Птащенко [2] досліджували використання ключових показників для моніторингу сталого розвитку, що для поточного дослідження є вкрай актуальним через зв'язок з Цілями сталого розвитку. М. Науменко, Н. Валявська, М. Саєнсу, В. Нікітюк, О. Птащенко, А. Салюк [3] запропонували модель оптимізації логістичної системи підприємства з використанням інформаційних технологій що дає змогу впевнитись у

необхідності цифровізаційних процесів та підкреслює їх взаємозв'язок з розвитком цифрової торгівлі. О. Okorieas, J. Russellb, R. Cherringtonc, O. Fisherd та F. Charnleyс [4] розглядають цифрову трансформацію через призму створення конкурентної переваги від переходу до чистого нульового виробництва. С.Т. Пілецька та Є.В. Ткаченко [5] в дослідженні зробили спробу сформулювати стратегію інноваційного розвитку підприємства.

Таким чином, можна зробити висновок, що на сьогодні існує велика кількість праць проте, недостатньо розкрито питання розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, а особливо визначення його тенденцій та викликів.

Мета дослідження полягає у виокремленні тенденцій та викликів пов'язаних з розвитком цифрової торгівлі на глобальних ринках з метою забезпечення економічного зростання та досягнення ЦСР.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Розуміння траєкторії цифрової торгівлі має важливе значення для розробки належної політики урядів і планування діяльності комерційних підприємств. У той же час більшості політиків не вистачає відповідних статистичних даних для моніторингу розвитку подій у цій сфері, що посилюється під час пандемії. Короткий проміжок часу з моменту глобального поширення коронавірусу, яке почалося в першому кварталі 2020 року, також означає, що для аналізу доступні лише часткові та обмежені дані, причому найбільш суттєві дані зосереджені в перші місяці та в обмеженій кількості розроблених і країни з високим рівнем доходу, що розвиваються. На сьогодні залишається велика невизначеність щодо траєкторії політичних заходів у відповідь на пандемію. Тим не менш, на основі наявної інформації можна визначити певні ключові тенденції:

1. Криза глобальної економічної активності призвела до розвитку цифрової торгівлі шляхом застосування онлайн-комерції та онлайн-покупок. Крім споживчих товарів, значне зростання спостерігалось в онлайн-конференціях, іграх і розвагах.

2. Розвиток цифрового маркетингу шляхом впровадження цифровізаційного аспекту до діяльності традиційних підприємств. Комунікаційні мережі в основному вистояли під час пандемії, але значні проблеми виникли в торговій логістиці та транспортуванні, особливо для міжнародних операцій.

3. Зростання електронної комерції шляхом здійснення транзакцій як між підприємствами, так і між підприємствами та споживачами, по всьому світу. Внутрішню електронну комерцію сприяли національні карантинні заходи, обмеження пересування та обов'язкове закриття роздрібних магазинів не першої необхідності, що вплинуло на поведінку споживачів.

4. Розвиток внутрішньої електронної комерції відбувся за допомогою переходу до роботи з дому та закриття громадських розважальних закладів. Це призвело до значного збільшення використання дистанційної роботи, дистанційного навчання та онлайн-розваг та мережевих сайтів. Вплив цього розвитку різниться від країни до країни та навіть у деяких країнах, оскільки цифрові альтернативи легше доступні людям із кращим зв'язком, офісною роботою та вищими доходами. Міжнародна торгівля товарами, більша частина якої тепер залежить від цифрових замовлень і транскордонної логістики, постраждала від зниження попиту, контролю над поїздками та обмежень пересування, запроваджених для пом'якшення та обмеження поширення інфекції.

5. Вплив на бізнес з боку цифровізації. Підприємства з наявною присутністю в Інтернеті були краще підготовлені, щоб скористатися збільшенням попиту, як і традиційні підприємства, які були достатньо гнучкими та мали достатньо ресурсів для адаптації до цифрової трансформації.

Багато викликів, з якими стикається світ щодо економічного розвитку, пандемії Covid-19 і розвитку цифрової торгівлі, мають велику схожість у різних регіонах. Проте існують значні відмінності між країнами залежно від їхніх економічних характеристик, ступеня цифрової готовності та рівня розвитку. Пандемія підкреслила необхідність усунути існуючі бар'єри на шляху розвитку електронної комерції, щоб скористатися перевагами, які можна отримати від цифрової трансформації, і усунути її можливі недоліки.

Ступінь, до якого тенденції, які спостерігалися під час кризи, збережуться під час відновлення та після нього, є невизначеним. Він залежить від темпів відновлення та характеру та масштабу заходів, вжитих для його сприяння. Багато споживачів планують і надалі витратити в Інтернеті більше, ніж до кризи. Той факт, що певна кількість людей пододала бар'єри входу, ймовірно, підтримуватиме вищий рівень використання для них. Тому очікується, що платформи онлайн-комерції збережуть значну частину, але, можливо, не всю, частки ринку, які вони здобули під час пандемії, порівняно з традиційними ринками.

На думку автора, в рамках поточного дослідження, варто вказати негативні сторони, які зазначала економічна система світу від пандемії в розрізі цифрової торгівлі на глобальних ринках:

1. Посилений прикордонний контроль, характерний для багатьох країн під час пандемії, вплинув на судноплавство та транспортування, спричинивши серйозні збої в ланцюгах постачання у всій торгівлі, як традиційній, так і електронній.

2. Скорочення темпів світової торгівлі та промислового виробництва.

3. Різке зниження транскордонної поштової торгівлі за перші п'ять місяців 2020 року та закриття кордонів різного розміру – з послідовним падінням експорту. Значна частина цього експорту складається з операцій, які були здійснені завдяки електронній комерції.

4. Найсуттєвішим чинником, що вплинув на міжнародну торгівлю в регіоні, було порушення повітряного та морського транспорту. Хоча кількість вантажних рейсів істотно не зменшилася, кількість пасажирських рейсів, які перевозять велику частину товарів, замовлених онлайн, зменшилася.

5. Туризм. До пандемії він становив 24% світового експорту комерційних послуг і до 50% у випадку з НРС. Міжнародні туристичні прибуття в усьому світі зменшилися.

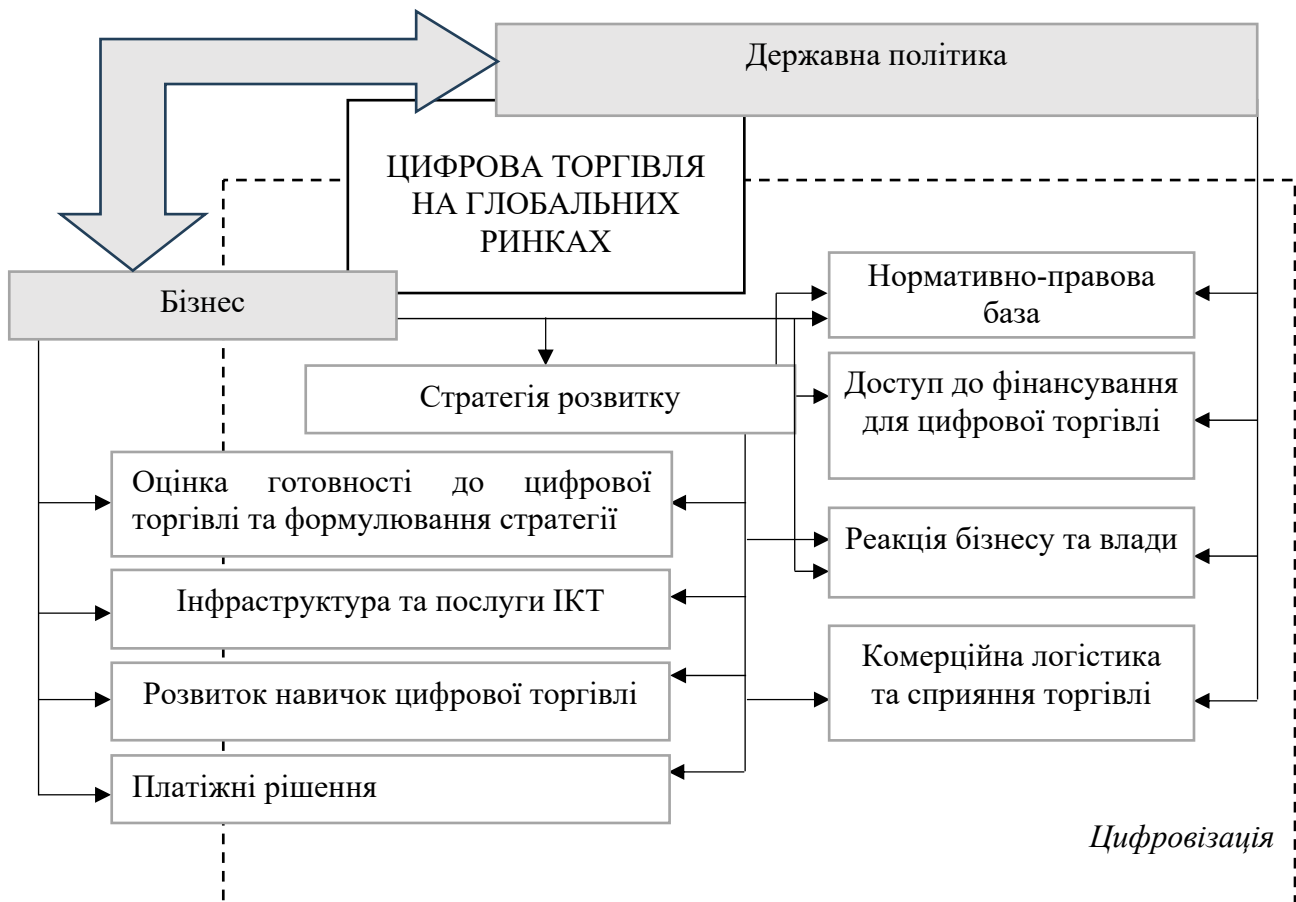
Окреслюючи вище зазначені негативні тенденції, можна зробити висновок, що цифрова торгівля потребує відновлення та розвитку. Незважаючи на можливості для зростання, які пропонує цифрова торгівля, пандемія оголила кілька значних і давніх перешкод для реалізації переваг цифрового переходу.

Пандемія загострила необхідність оцінити стан підготовки країн до цифрової торгівлі та сформулювати відповідні стратегії підтримки. Країни, уряди яких добре поінформовані про цифрову торгівлю та які запровадили узгоджені стратегії, змогли швидше та ефективніше реагувати на потреби цього сектора перед лицем пандемії Covid-19.

Уряди, які надали пріоритет розвитку цифрової торгівлі шляхом скоординованих дій, змогли прийняти нові заходи та змінити правила з більшою впевненістю та швидкістю.

Визначення тенденцій та викликів дало змогу автору зробити спробу побудувати систему розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках з урахуванням взаємозв'язку державної політики та бізнесу (рис. 1).

Таким чином, автор дослідження робить акцент на тому що, для успішного розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках необхідно врахувати як тенденції так і виклики. Як видно, з рис.1 успішний розвиток цифрової торгівлі на глобальних ринках можливий завдяки взаємодії державної політики та бізнесу. Побудова правильної та оптимальної стратегії з урахуванням цифровізації дасть змогу забезпечити економічне зростання та досягнення ЦСР.

Джерело: складено автором на основі джерел [1, 6, 7, 8, 9, 10].

Рис. 1. Система розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках (авторське бачення)

Для успішної реалізації стратегії розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках, автором вважається за доцільне дотримуватись певних аспектів, а саме:

1. Оцінювати вплив політики та комерційної практики на розвиток цифрової економіки в цілому та цифрової торгівлі зокрема;
2. Визначати значні прогалини, ризики та виклики які потребують вирішення;
3. Інтеграція в національний розвиток глобальної стратегії;
4. Посилення міжвідомчого діалогу та міжвідомчої діяльності для ефективної координації;
5. Взаємодіяти державі, підприємцям та представниками споживачів для успішної реалізації торгівлі на глобальних ринках;
6. Сприяти партнерству для підвищення інвестицій в країну.

Висновки. Дійсно пандемія назавжди змінила життя світу. Наслідки торкнулись абсолютно всіх сфер життя, економіка не стала винятком. Певні події, які є наслідком пандемії зумовили розвиток цифрової економіки і як наслідок цифрової торгівлі. Цифрова трансформація торкнулась підприємств, приватного бізнесу та держави.

Інтернет та цифрові платформи відіграють важливу роль у впливі на можливості для отримання прибутку від цифрової торгівлі або використання її для зменшення збитків, пов'язаних із бізнес-моделями.

Саме тому, напрямом подальших досліджень варто вказати розробку стратегії розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках. Мета розробки стратегії розвитку цифрової торгівлі на глобальних ринках полягає в можливості побудови ефективної системи

цифрової торгівлі з урахуванням взаємодії уряду та бізнесу за для сприяння сталому розвитку та економічному зростанню.

Стратегія мають ґрунтуватися на досвіді та розумінні ролі цифрової торгівлі в розвитку як рушійної сили економічного зростання, інклюзивної торгівлі та створення робочих місць, що може покращити як економічне процвітання, так і соціальне благополуччя. Диверсифікація через цифрову торгівлю в поєднанні з більш ефективною прикордонною інфраструктурою та регуляторними змінами може стимулювати місцеве виробництво та транскордонну торгівлю.

References

Література

1. Desyatnyuk, O., Muravskiy, V., Shevchuk, O., Oleksiiv, M. (2022). Dual use of Internet of Things technology in accounting automation and cybersecurity. *12 th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*, pp.360–363. DOI: 10.1109/ACIT54803.2022.9913080, URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85141153727&origin=resultslist&sort=plf-f>.
 2. Ganushchak-Yefimenko, L., Nifatova, O., Fastovets, N., Plysenko, H., Lutay, L., Tkachuk, V., Shcherbak, V., Ptashchenko, O. (2020). Use of key indicators to monitor sustainable development of rural areas. *Global journal of environmental science and management (GJESM)*, 6(2), 175–190. URL: https://www.gjesm.net/article_37320.html.
 3. Naumenko, M., Valiavska, N., Saiensus, M., Ptashchenko, O., Nikitiuk, V., Saliuk, A. (2020). Optimization Model of the Enterprise Logistics System Using Information Technologies. *International Journal of Management*, 11 (5), 54–64. URL: <http://www.iaeme.com/IJM/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=5>
 4. Okorieac, O., Russellb, J., Cherringtonc, R., Fisherd, O., Charnleyc, F. (2022, February). Digital transformation and the circular economy: Creating a competitive advantage from the transition towards Net Zero Manufacturing. *Resources, Conservation and Recycling*, Vol. 189. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0921344922005882#preview-section-snippets>.
1. Desyatnyuk O., Muravskiy V., Shevchuk O., Oleksiiv M. Dual use of Internet of Things technology in accounting automation and cybersecurity. *12 th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*. 2022. P. 360–363. DOI: 10.1109/ACIT54803.2022.9913080. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85141153727&origin=resultslist&sort=plf-f>.
 2. Ganushchak-Yefimenko L., Nifatova O., Fastovets N., Plysenko H., Lutay L., Tkachuk V., Shcherbak V., Ptashchenko O., Use of key indicators to monitor sustainable development of rural areas. *Global journal of environmental science and management (GJESM)*. 2020. № 6 (2). P. 175–190. URL: https://www.gjesm.net/article_37320.html.
 3. Naumenko M., Valiavska N., Saiensus M., Ptashchenko O., Nikitiuk V., Saliuk A. Optimization Model of the Enterprise Logistics System Using Information Technologies. *International Journal of Management*. 2020. No. 11 (5). P. 54–64. URL: <http://www.iaeme.com/IJM/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=5>
 4. Okorieac O., Russellb J., Cherringtonc R., Fisherd O., Charnleyc F. Digital transformation and the circular economy: Creating a competitive advantage from the transition towards Net Zero Manufacturing. *Resources, Conservation and Recycling*, February 2022. Vol. 189. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0921344922005882#preview-section-snippets>.

5. Piletska, S. T., Tkachenko, E. V. (2020). Formuvannia stratehii innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva [Formation of the innovative development strategy of the enterprise]. *Ekonomichni studii = Economic studies*, Vol. 1 (27), 146–150. URL: [http://www.lef.lviv.ua/files/archive/journal/2020/1\(27\)_2020.pdf](http://www.lef.lviv.ua/files/archive/journal/2020/1(27)_2020.pdf) [in Ukrainian].
6. Rosyihuddin, M. (2023). Analysis of New Terms in Digital Marketing Innovation Research Themes: Bibliometric Analysis. *Indonesian Journal of Business Analytics (IJBA)*, Vol. 3 (2), P. 409–422. URL: <https://journal.formosapublisher.org/index.php/ijba/article/download/3341/3610>.
7. Sustainable Development Goals. *The Sustainable Development Agenda*. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>
8. Mozghova, V. H. (2020). Instrumenty Internet-marketynhu ta yikh perevahy dlia suchasnykh ukrainskykh pidpriemstv [Internet marketing tools and their advantages for modern Ukrainian enterprises]. *Efektivna ekonomika = Efficient economy*, No. 14, P. 112–119 [in Ukrainian].
9. Oklander, M. A. et al. (2017). Tsyfrovyi marketynh – model marketynhu KhKhI storichchia: monohrafiia [Digital marketing is a marketing model of the 21st century: a monograph]. Ed. M. A. Oklander. Odesa. 292 p. [in Ukrainian].
10. Oklander, M. A. et al. (2019). Rozvytok marketynhu v umovakh informatyzatsii suspilstva: monohrafiia [Development of marketing in the conditions of informatization of society: monograph]. Ed. V. P. Pylypchuko. Kyiv. 463 p. [in Ukrainian].
5. Пілецька С. Т., Ткаченко Є. В. Формування стратегії інноваційного розвитку підприємства. *Економічні студії*. 2020. № 1 (27). С. 146–150. URL: [http://www.lef.lviv.ua/files/archive/journal/2020/1\(27\)_2020.pdf](http://www.lef.lviv.ua/files/archive/journal/2020/1(27)_2020.pdf).
6. Rosyihuddin M. Analysis of New Terms in Digital Marketing Innovation Research Themes: Bibliometric Analysis. *Indonesian Journal of Business Analytics (IJBA)*. 2023. Vol. 3 (2). P. 409–422. URL: <https://journal.formosapublisher.org/index.php/ijba/article/download/3341/3610>.
7. Sustainable Development Goals. *The Sustainable Development Agenda*. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>
8. Мозгова В. Г. Інструменти Internet-маркетингу та їх переваги для сучасних українських підприємств. *Ефективна економіка*. 2020. № 14. С. 112–119.
9. Окландер М. А. та ін. Цифровий маркетинг – модель маркетингу ХХІ сторіччя: монографія. За ред. М. А. Окландера. Одеса, 2017. 292 с.
10. Окландер М. А. та ін. Розвиток маркетингу в умовах інформатизації суспільства: монографія. За ред. В. П. Пилипчука. Київ, 2019. 463 с.